

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Ny dataskyddslag SOU 2017:39

(Ju2017/04264/L6)

Sammanfattning

Konkurrensverket instämmer i utredningens bedömning att EU:s nya dataskyddsförordning som träder i kraft den 25 maj 2018 behöver kompletteras med nationella bestämmelser i ett förslag till nytt svenskt regelverk om dataskydd; lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning respektive förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

Konkurrensverket pekar i detta yttrande på några för Konkurrensverket betydande oklarheter som försvårar myndighetens förståelse för och därmed tillämpningen av den föreslagna regleringen. Konkurrensverket efterlyser därför förtydliganden på ett flertal områden:

- Rättslig grund för behandling av personuppgifter (avsnitt 8)
- Samtycke som rättslig grund för behandling av personuppgifter (avsnitt 9.3.1)
- Något om rätten att göra invändningar (avsnitt 13.4.3)
- Lämpliga skyddsåtgärder (avsnitt 14.4.4)
- Konsekvenser (avsnitt 21)

8 Rättslig grund för behandling av personuppgifter

Den redogörelse som lämnas i betänkandet väcker ett antal frågor om den rättsliga grund som står till buds för en myndighet när den förankrar sin hantering och ställningstaganden vad gäller personuppgifter. Betydande osäkerhet om tolkningen av innebörden av centrala begrepp gör att myndigheter får svårt att bedöma vilka möjligheter som finns att behandla personuppgifter. Detta är naturligtvis olyckligt både för myndigheternas möjligheter att bedriva en effektiv verksamhet och den enskildes berättigade intresse av rättssäkerhet. Detta förstärks av det faktum att det blir möjligt att döma ut administrativa sanktionsavgifter av en myndighet som inte lever upp till gällande bestämmelser.

Adress 103 85 Stockholm
Besöksadress Torsgatan 11
Telefon 08-700 16 00
Fax 08-24 55 43
konkurrensverket@kkv.se

Som framgår av betänkandet måste myndigheter visa att varje behandling av personuppgifter har en rättslig grund enlighet med unionsrätten eller den nationella rätten.¹ Behandlingen av personuppgifter är laglig endast i den mån den faktiskt är nödvändig för att utföra myndighetens rättsliga förpliktelser.² Betänkandet konstaterar endast att frågan om de rättsliga förpliktelser, de uppgifter av allmänt intresse och den myndighetsutövning som har fastställts i enlighet med svensk rätt är tillräckligt precisa måste bedömas från fall till fall i rättstillämpningen.³

Vidare är rättslig grund inte en tillräcklig förutsättning för att behandling av personuppgifter ska vara tillåten. Det ska tydliggöras att personuppgifter får behandlas bara om behandlingen är nödvändig som ett led i myndighetsutövning eller av allmänt intresse. Konkurrensverket vill i sammanhanget understryka att begrepp som nödvändigt, myndighetsutövning och allmänt intresse inte är helt entydiga.⁴ Exempelvis är, som utredningen konstaterar, statliga och kommunala myndigheters verksamhet i allt väsentligt av allmänt intresse och är den grund som i normalfallet kommer att tillämpas. Därför är det bekymmersamt i ett tillämpningsperspektiv att begreppet "allmänt intresse" som utredningen påpekar inte med enkelhet låter sig avgränsas. Vare sig i dataskyddsdirektivet eller i dataskyddsförordningen har begreppet utvecklats och domstolspraxis saknas också. Otydligheten blir inte mindre av att, vilket utredningen konstaterar, begreppet måste anses få en vidare unionsrättslig betydelse genom dataskyddsförordningen.⁵ Konkurrensverket anser att detta medför betydande oklarheter som försvårar myndighetens förståelse för och därmed tillämpningen av den föreslagna regleringen. Konkurrensverket efterfrågar därför förtydliganden om hur begreppen ska tolkas.

Publicering i medier

När dataskyddsförordningen träder i kraft kommer den så kallade missbruksregeln inte längre att finnas kvar. Nuförtiden publicerar myndigheter regelmässigt information på hemsidor, bloggar och Twitter. Om personuppgifter publiceras i en löpande text på internet, till exempel i en blogg är publiceringen i princip tillåten i dag, så länge man inte kränker den som personuppgifterna handlar om. Klarlägganden behöver göras i vilken mån och med stöd av vilka bestämmelser som behandlingen av personuppgifter kan få publiceras i framtiden på dessa medier.

¹ 8.3.1 Grunden för behandlingen ska vara fastställd, s.108.

² 8.3.2 Behandling för att uppfylla en rättslig förpliktelse, s.113.

³ 8.3.1 Grunden för behandlingen ska vara fastställd, s.112.

⁴ 8.3.3 Behandling som led i myndighetsutövning, s.119, och 8.3.4 Behandling för att utföra uppgifter av allmänt intresse, s.122.

⁵ 8.3.4 Behandling för att utföra uppgifter av allmänt intresse, s.123.

9.3.1 Samtycke som rättslig grund för behandling av personuppgifter

Konkurrensverket anser att det även i fråga om den rättsliga grunden för samtycke behöver göras preciseringar, vilket har aviserats ske inom första halvåret 2017 av den s.k. artikel 29-gruppen. Eftersom den tid som står till buds för de bedömningar som en myndighet behöver göra av vad som konstituerar ett giltigt samtycke börjar bli knapp är det viktigt att klagoranden i denna fråga erhålls snarast.

13.4.3 Något om rätten att göra invändningar

I artikel 21 i dataskyddsförordningen föreskrivs att den registrerade i vissa fall ska ha rätt att invända mot behandlingen av personuppgifter och att förordningen innebär att denna rätt utvidgas i förhållande till gällande svensk rätt.⁶

Konkurrensverket vill uppmärksamma att betänkandet inskränker sin analys vad gäller möjligheten att göra invändningar till sådant som har sin rättsliga grund i ett allmänt intresse, men rätten att invända kan även avse personuppgiftsbehandling som har sin grund i myndighetsutövning (art. 6.1 e).

14.4.4 Lämpliga skyddsåtgärder

Konkurrensverket efterlyser ett förtydligande kring innebörden av vilka regler om skyddsåtgärder som betänkandet föreslår när det gäller personuppgifter för arkivändamål. Betänkandet framhåller att när en personuppgift inte längre behöver behandlas för det ursprungliga ändamålet ska den, enligt huvudregeln i artikel 5.1 e i dataskyddsförordningen, gallras eller anonymiseras. Undantag gäller dock om det finns ett berättigat arkivändamål av allmänt intresse.⁷ Konkurrensverkets erfarenhet är dock att insamlade uppgifter i ett ärende kan behövas i verksamheten och begärs ut av allmänheten, och efter sedvanlig sekretessgranskning också lämnas ut, långt efter det att ett ärende avslutats. Ibland flera år efter att ärendet avslutats.

21 Konsekvenser

Konkurrensverket bedömer att de nya reglerna kan komma att ha stora och svår-förutsägbara konsekvenser för svensk offentlig förvaltning. Den oklara innebörden av förslaget kan innebära att myndigheter lägger ner stora resurser för att utreda reglernas innebörd för deras respektive verksamheter. De höga böter som kan utdömas innebär att risken är uppenbar att myndigheter avvecklar funktioner och register som syftar till att effektivisera verksamheten och förenkla för företag och invånare, på grund av att reglernas innebörd och tolkning alltså är mycket oklar.

⁶ 14.4.3 Något om rätten att göra invändningar, s. 207.

⁷ 14.4.4 Lämpliga skyddsåtgärder, s. 224.

Konkurrensverket anser att det hade varit värdefullt om reglernas innebörd och konsekvenser för svenska myndigheter hade utretts redan under arbetet med den nya regleringen. En sådan konsekvensanalys hade dels kunnat leda till att förordningen och den svenska lagstiftningen hade kunnat få en mer ändamålsenlig utformning, dels underlättat och effektiviserat myndigheternas anpassning till de nya reglerna.⁸

Detta yttrande har beslutats av tf. generaldirektören. Föredragande har varit konkurrensakkunnige Mårten Törnqvist.

Karin Lunning

Mårten Törnqvist

⁸ En mer generell analys av behovet av konsekvensanalyser görs av Nerhagen, Forsstedt och Hultkrantz i artikeln, *Analys av politikens samhällskonsekvenser är otillräckliga i Sverige*, Ekonomisk Debatt nr 3 2017 sid 30-40.